

Værfts-Magazinet

Nr. 4

November 2011

10. årgang

Fredriksoern Værfts Venner

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

- Forsidebilde: Julestemning på Verftet Foto: Per Inge Olsen
Side 2: Innholdsfortegnelse og FVV formålsparagraf
Side 3: Formanden har ordet og Redaksjonelt
Side 4-6: Værfts-Magazinet besøker Forsvarsbygg
Side 7-9: Barndomsminner fra Stavern
Side 9: Karrikaturtegninger av befal
Side 10-11: Verdifull og kjærkommen gave til FVV
Side 11: 60 års jubileum for kull nr. 5
Luftvernartilleriets befalsskole forts side 14
Side 12-13: Værftsbilder
Side 14: forts av 60 års jub for kull nr. 5
Side 15-17: Minner fra Verftet v/ Brigader Strandman
Side 18-19: Årets tur for guider og flaggere
Side 19: Julemarkedet 2011
Side 20-21: Klipp fra arkivet
Side 22: Kommandersersjantrommet person nr. 8 John Rognes
Side 23: Annonse fra Sparebank 1
Baksiden: Annonse for Julemarked på Verftet

Våre hjemmesider finner du på www.fvv.stavern.no

Foreningen - info

Fredriksvern Verfts Venner er en ideell organisasjon som ble stiftet 31 januar 2002. Foreningen skal arbeide for å bevare og forskjønne Fredriksvern verft med Stavern fort og blokkhusene samt å formidle kunnskap om disse nasjonale kulturminners historiske og kulturelle betydning. Videre skal foreningen bidra til at Fredriksvern verft skal være en arena for kulturaktiviteter tilpasset bygningene og områdets historie og særpreg. Som et ledd i informasjonsarbeidet forestår foreningens medlemmer guiding på værftsområdet. Om sommeren er det faste omvisninger flere ganger ukentlig. I tillegg er det mulig å bestille guidede turer for grupper hele året. Henvendelser om dette kan gjøres til venneforeningen direkte, til Larvik turistkontor eller hotell Wassilioff. Venneforeningen står også for driften av Galeimuseet i Galeiskur nr 16. Museet er åpent for publikum i sommerhalvåret, men kan åpnes for omvisning av grupper hele året. Foreningen utgir i tillegg et historisk magasin «Værftsmagazinet» som bringer artikler og bilder knyttet til verftets mangeårige historie som forsvarsanlegg. Medlemskap i foreningen er åpent for alle.

Værfts-Magazinet:

Ansvarlig redaktør:

Peter L. Nissen

P: 33 13 07 03

peterln@online.no

Leder redaksjonskomiteen:

Kjell R. Bugge

P: 33 11 66 18

M: 992 08 711

buggekjell@online.no

Redaksjonsmedarbeider:

Jahn H. Schipsted

P: 33 11 43 95

M: 411 26 513

jahn.schipsted@bluezone.no

Redaksjonsmedarbeider:

Svein Krogstad

M: 942 38 794

svekrogs@online.no

Redaksjonsmedarbeider

Rune Sørli

M: 900 19 145

ru-soerl@online.no

Redaksjonsmedarbeider:

Erling H. Halvorsen

M: 930 92 360

erling.hedly@c2i.net

Formanden har ordet

Mange, ikke minst Larvik kommune, var bekymret da Forsvaret etter at de i mer enn 250 år hadde preget stedet og stedets utvikling, nedla sin virksomhet. Bekymringen viste seg heldigvis å være ubegrunnet. I dag er ny og bærekraftig virksomhet etablert, med JKØ og Politihøgskolen i førersetet. Samtidig er det innenfor de gamle voller vokst fram en ny og spennende næring, nemlig det som er samlet under begrepet kulturnæring. Hittil har det vært en

tendens til å se på kulturnæring som en rimelig marginal næring. Det er på tide å revidere den oppfatningen.

Kulturnæring er blandt de næringer som i dag vokser mest, med en verdiskapning i 2009, ifølge Aftenposten, på over 42 milliarder, eller mer enn det samlede forsvarsbudsjett, for å gi tallet et ansikt. Og det er mer å gå på, sier statssekretær Halvard Ingebrigtsen i Nærings og handelsdepartementet. Tre departementer har nå gått sammen for å lage en handlingsplan. De skal se etter politiske grep for hvordan enda flere kreative sjeler kan få lønnsomme kulturbedrifter på beina. Det høres lovende ut.

Vi har tidligere pekt på det kreative mangfold, og den positive utvikling som har funnet sted på Fredriksvern Verft, nettopp på dette felt. Hittil i år er det registrert ca. 180.000 besøkende innenfor vollene. Det viser hvilket potensialet som ligger her. Likevel, tror vi, er dette bare begynnelsen. For med de planene som er i gang, og som vi hittil bare har sett konturene av, vil det, et sted der fremme, kunne utløses virksomhet på et nivå som i størrelsesorden langt overgår det vi hittil har sett. Jeg tenker, på prosjektet Orlogsbriggen Friderichsværn, og de muligheter for vekst og utvikling som ligger i realiseringen av dette prosjekt, for Fredriksvern Verft, Stavern og Larvik kommune. Skal dette skje må imidlertid prosjektet, løftes tror vi, fra det lokale plan, og inn i stortinget som et nasjonalt prosjekt, med finansiering over statsbudsjettet.

Hvorfor? Først og fremst kanskje, på grunn av prosjektets klart nasjonale verdi som kulturbærer Briggen Friderichsværn var det

første nybygg, som ble overlevert den nye selvstendig norske marine, opprettet av prins Christian Fredrik, 12 april i det for Norge historiske år 1814. Det gjør fartøyet til et ikon i norsk sjømilitær historie, og burde være begrunnelse nok for å løfte dette opp som et nasjonalt prosjekt. For det annet, og minst like viktige. Transformasjonen fra et lydrike under Danmark gjennom 400 år, til selvstendig nasjon, og senere løsrivelsen fra Sverige uten blodsutgytelse, startet med Eidsvoldsverket i året 1814. I 2014 er det 200 års jubileum for dette historiske merkeår, og det er naturlig å forvente midler avsatt over statsbudsjettet for å markere dette. Gjenskaping av orlogsbriggen Friderichsværn burde være et naturlig og riktig valg i denne setting, bygget, og sjøsett som den er, på Fredriksvern Verft, 29 september 1814, samme historiske år som den norske flåte ble skilt fra den danske, og oppstod som egen, selvstendig norsk marine, med landets første orlogsstasjon etablert hvor. Jo igjen, Fredriksvern Verft. Behøves det egentlig flere argumenter.

Men la oss, midt oppe i disse spennende betraktninger ikke tape av syne de mer nære ting, nemlig vår oppgave som formidler av Fredriksvern Verfts unike historie og tradisjoner. Det er dette vi forsøker å imøtekomme gjennom etablering og videreutvikling av våre museer, gjennom guidevirksomheten, den kulturelle skolesekken, og ikke minst, Værfts-Magazinet, med artikler knyttet til Verftets historie, og omtale av forestående begivenheter og arrangementer. Det er en viktig og meningsfylt oppgave, som utføres av dedikerte medlemmer på frivillig basis. Kunne flere tenke seg å gi en hjelpende hånd i dette, ville det være mer enn kjærkomment. Lønnen? Vår varme takk, og ditt navn umiddelbart innført i protokollen.

Når dette nummer av Magazinet kommer ut er vi på vei inne i adventstiden, og med den også den tradisjonelle Julemessen, der Fredriksvern Verfts Venner deltar med egen stand, samt salg av kaffe og velsmakende nystekte vafler. En fin anledning til å støtte oss, og en god sak. Forsidebildet er denne gang et Fredriksvern verft i vinterskrudd. Den skal minne oss om at julen står for døren, og at vi snart er på vei inn i et nytt spennende år. La meg benytte denne anledning derfor, til å ønske våre lesere, medlemmer og sponsorer, en god og fredelig jul, og et hjertelig velkommen tilbake til fornyet innsats i året som kommer.

Med vennlig hilsen
Peter L. Nissen

Redaksjonelt

Kjære leser!

Så har høsten kommet til Stavern og Fredriksvern verft. Aktiviteten hva angår guiding og besøkende inne på Verftsområde har dabbet betraktelig av, men om ikke lenge vil Norges flotteste juletre igjen bli tent til glede for alle oss som frekventerer Verftet også på denne tiden av året.

Julemarkedet i Steinbrakka åpner i adventshelga og vil også være åpent helga etter. Her er det mange flotte julegavetilbud, og Fredriksvern verfts venner vil være tilstede både med salg av våre produkter som er relatert til våre aktiviteter, samt salg av kaffe og vafler. Du vil finne mer om dette og mer til i dette nummer av Værfts-Magazinet som er siste utgivelse for i år. Vi kommer sterkt tilbake i 2012 og vil ønske alle våre medlemmer og andre lesere av vårt tidsskrift en riktig god og fredelig jul og alt det beste for det nye året.

Med vennlig hilsen Værft-Magazinets' redaksjonskomité

Værfts-Magazinet besøker Forsvarsbygg

Tekst og foto: Kjell R. Bugge

Nasjonale festningsverk er en del av Forsvarsbygg som er en etat direkte under Forsvarsdepartementet.

Flere har sikkert lagt merke til at vedlikeholdet av områdene på Fredriksvern verft har løftet seg betraktelig de siste årene. Flere bygninger har fått en «ansiktsløfting» og ute områdene er nå meget velstelte og godt vedlikeholdte. Værfts-Magazinet har avlagt et besøk til Forsvarsbyggs avdeling på Verftet. Det er de som jobber her som forestår og er ansvarlig for alt dette flotte vi ser inne på Verftets område.

For de som er lokalkjente, så holder Forsvarsbyggs avdeling til i det såkalte «Radarbygget». Dette er lokalisert i enden av kanalen og har gode kontor og arbeidsfasiliteter, blant andre ting, et meget velutstyrt snekkerverksted.

Geir Wiik som er eiendomsrådgiver i Nasjonale festningsverk, som er en del av Forsvarsbygg, er daglig leder for Forsvarsbyggs avdeling på Verftet. Festningsforvalter Trond Bergan er hans nærmeste foresatte. Wiik kom til denne jobben for litt over et år siden, og da fra jobben som organisasjonssjef i LABO. Han er utdannet eiendomsmegler, men fant oppgaven som eiendomsrådgiver inne på Verftet så pass interessant at han byttet beite. Her får han arbeide innen for et meget bredt felt knyttet til drift, vedlikehold og ikke minst utvikling av Verftets eiendommer. Og med mer enn 40 000 m² bygningsmasse og mer enn 800 dekar landområder som skal driftes, vedlikeholdes og videreutvikles, så bør utfordringene være store nok. Wiik

forteller at av de 46 byggene som er på området i dag, er ca 20 fredet. Det vil si at det ikke kan foretas større inngrep uten av vernemyndigheter fra Forsvarsbygg og eventuelt Riksantikvaren er inne i bildet før noe gjøres. Og i følge Wiik er det mye som skal etterses, vedlikeholdes og videreutvikles på Verftet. Med mer enn 55 000 overnattingsdøgn pr år og mer enn 200 000 besøkende til Verftets område, er slitasjen betydelig og vedlikeholdet krevende. Det er klart strukturerte planer for hva som skal vedlikeholdes til hvilke tide, planer som også den sentrale ledelsen i Forsvarsbygg er med på å utarbeide. I tillegg skal det planlegges for nybygg som for eksempel det nye auditoriet til Politihøgskolen og full restaurering av Krutthuset. Alt dette kan selvfølgelig ikke Geir Wiik og hans 5 medarbeidere gjøre selv. Det er områder hvor det

må leies inn ekstern assistanse og fagkunnskap for å få jobben gjort. Alt skal tas vare på, samtidig som det skal tilrettelegges for kunst – og kultur og videre utvikling av Verftet. «Dersom folk som kommer inn Verftsporten kan forlate Verftsområdet med noe mer senkede skuldre enn da de kom inn, da har vi gitt dem en god opplevelse», sier Wiik. Dette er Vestfolds største kulturattraksjon, så dersom man ønsker flere lave skuldre, så får vi håpe at de fortsetter det gode arbeidet de holder på med.

Justissektorens kurs- og øvingscenter (JKØ) er den største leietakeren på Verftet. Av de ca 90 % utleibare arealene på Verftets område, står JKØ for rundt 70 %. Og de har behov for mer. I disse dager arbeides det med hvorledes det skal skaffes rom til den økte aktiviteten som Politihøgskolen

Krutthuset på Verftet er et av de største prosjektene hvor restaurering nå fullføres.

De ansatte ved Forsvarsbygg er fra venstre: Geir Wiik, Reidar Thoresen, Walter Aalskog, Øyvind Arnesen, Ole Johansen og Kåre Kjær.

skal ha her fra høsten 2012. Kan områder i Kadettbrakka eller Steinbrakka benyttes, eller er det mer lønnsomt å bygge nytt? Dette er vurderinger som Forsvarsbygg er med på, og for oss som har vår daglige gange her inne, blir det spennende å se hva utfallet blir. Det har vært planer om å gjøre Steinbrakka om til selskapslokaler. Disse planene er foreløpig lagt på is i påvente av hva man skal tilby PHS.

Forsvarsbyggs lokale avdeling har ansvaret for det ytre vedlikehold av bygningene som bla JKØ leier. Til dette har Forsvarsbygg stor lokal kompetanse både innenfor det bygningsmessige fagfeltet og innenfor drift og vedlikehold av de til dels teknisk kompliserte anleggene som finnes innenfor volene. Wiik nevner i samtale løp at de nå arbeider med en mer moderne og miljømessig måte å varme opp bygningsmassen på. Det arbeides med planer om et fjernvarmeanlegg, noe som vil gi store besparelser både miljømessig og økonomisk.

De ansatte på Forsvarsbygg skal altså drive både «børs og katedral». På den ene siden skal de sørge for at de får inn nok penger til å kunne drifte forsvarlig. Men så skal de samtidig ta hensyn til den historiske arven som finnes inne på Verftet og ikke la økonomiske interesser styre hvorledes vi som besøkende skal oppleve Norges eldste marineverft. Med sine 5 medarbeidere har Wiik tydeligvis nok å henge fingrene i. Men med fagfolk som har tjeneste på Fredriksvern verft fra helt tilbake til 1974, så bør det ikke mangle på kompetanse til å ivareta de historiske perspektivene når anleggene inne på Fredriksvern verft skal driftes og vedlikeholdes. Alle jobber for at Fredriksvern verft skal ivaretas som et nasjonalt symbol gjennom verdig verdibevaring og miljømessig riktig forvaltning.

Værfts-Magazinet ønsker Forsvarsbyggs avdeling lykke til med det videre arbeidet til det beste for oss alle som bruker Verftets områder.

Barndomsminner fra Stavern

Tekst: Jan Olav Eriksen Foto: FVV

Forfatteren av denne artikkelen, Jan Olav Eriksen, er født i Hedrum i 1943, men flyttet til Kathrineborg i Brunlanes i 1945. Han hadde sin barndoms- og ungdomstid i Stavern. I 1962-1963 gikk han befalsskolen i Stavern, senere luftkrigsskole og stabsskole. Han har blant annet tjenestegjort som sjef for befalsskolen i Stavern og som nestkommanderende ved skyteskolen. Han sluttet i Forsvaret i 1993 etter tjeneste som bataljonsjef på Bardufoss.

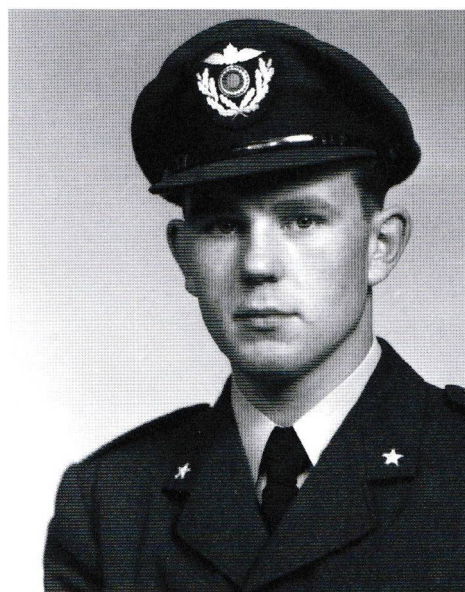
I Værfts-Magazinet leser vi om historiske hendelser og historiske bygninger fra en svunnen tid. Denne artikkelen handler om min egen oppvekst i Stavern og hvordan Leiren, og de som hadde sitt daglige arbeid der påvirket oss alle. Vi må tilbake til tiden etter krigen. Vi var ikke flere i Stavern og omegn på den tiden enn at alle kjente alle. Skjedde det noe så viste vi hva som hadde skjedd dagen etterpå. Huff av meg vil nok mange si. Det var likevel en trygg oppvekst, og vi kunne gå trygt hjem etter kinoforestillingen på Soldathjemmet.

Jeg vokste opp på Kathrineborg hvor min far var bestyrer. I 1950 begynte jeg på folkeskolen, og de neste 7 årene ble en opplevelsrik tid for meg. Noe av det første jeg husker var da guttane i Leiren kom marsjerende til Torsrød skytebane. De marsjerte gjennom Torsrød gård. Ofte glemte de å lukke grinda, og da sprang kuene ut. Hvor mange

ganger må vi si at de skal lukke grinda etter seg undret Nina på Torsrød? Noen ganger kom sjefen kjørende med hest og vogn, og da bukket vi lett. Hjemme på gården hadde vi stadig arbeidshjelp fra Leiren. Pappa ville gjerne ha trøndere, for de hadde sånt godt håndlag med hest, sa han.

Om vinteren fikk vi ofte hjelp fra Leiren til å holde veien oppe. Vi hadde jo bare hest og plog, og det var ikke nok til å få melkespanna på rampen. Pappa kjente Sundby og Engebretsen, og de kom med noen store biler og en ble kalt Matador. Da ble det vei i vellinga skal jeg si. Hjemme på gården bodde det ofte noen fra Leiren. Den første jeg husker var Notland. Det var en fin mann, sa pappa. Han hadde gått på Krigsskolen, og det var visst noe stort uten at vi viste hva det var. Vi omtalte han alltid med etternavn.

Den neste jeg husker var Strandenes. Strandenes var en staselig mann, sa mamma, og noen ganger gikk han med hvite vanter. Han var gift med Inger, den peneste dama jeg hadde sett. Strandenes hadde en sjæfer som het Vanja, og den trente han på meg. Han skulle visst bruke den i leiren som vaktbikkje ble det sagt. Vanja ble aldri min gode venn. Jeg var livredd bikkja. Strandenes lærte oss guttane å stupe. Vi var stadig på Bratten for å lære

Strandenes.

svalestup. Det skulle bare bli et lite «plupp» etter landing, sa Strandenes. Han imponerte oss veldig med sine flotte stup.

Jeg, sammen med Busse Brestrup, var visergutter hos baker Brestrup, og vi gikk med brød til de som bodde i Øvre leir. Da måtte vi passere vakta, og det var alltid spennende. På brødpakka måtte det stå Major Havig, det var viktig sa Else i butikken. Major Havig hadde lang frakk med en stokk under armen. Vi lurte på om den var til å slå med. Vi bukket dypt til de med barter og stokk for de var vist noe høyt i Leiren ble det sagt. Søstera mi, Kari, var ofte barnepike. Noen ganger måtte jeg være med, særlig når vi måtte ut til Rakke for der bodde det noen fra Leiren. De vi var hos skulle visst til noe de kalte messa og spille Bingo – hva nå enn det var. Ute ulte Rakkestuten og vi var redde.

Om sommeren kunne vi gå gjennom Leiren til badestranda, ellers gikk vi langs Reperbanen og da så vi guttane tørke tøy utenfor vinduene. Søstera mi, Kari, fortalte at de plystret etter henne og venninnene, og det likte ikke pappa. Det var farlig å ha med de militærguttane å gjøre, sa pappa. Hva han enn mente med det? Ellers om sommeren lå vi ute på Rakke og telte røykdotter for å finne ut hvor mange skudd de skøyt Rakke var for øvrig et spennende sted med alle bunkere og alt som var igjen etter tyskerne. Det kunne jo hende vi fant noe de hadde glemt å ta med tilbake til Leiren.

Om vinteren var vi veldig spent på om Leiren hadde gått opp skiløypene forbi Buskal og til Hauanåsen. Det var ingen løypemaskin den gangen. Jeg drev med skihopping og kom i kontakt med Anders Lundeval. Han hadde bil og jeg fikk sitte på. Lundeval var telemarking, og han lærte meg skikkelig telemarknedslag. Lundeval ble et stort forbilde for meg i denne tiden Ingvar Nordvik jobbet også i Leiren, og han var en av distriktets beste langrennsløper. Han hadde til og med deltatt i Norgesmesterskap og fått premie. Det var noe det. Steinar Pettersen, som ble en god skiløper, lærte mye av Nordvik, sa han.

Ellers arrangerte Leiren både skirenn og skøyteløp, og var man heldig kunne en vinne en boks Brattli skismøring. Vi hadde jo stort sett bare stearinlys å smøre med den gang.

Jeg kom tidlig med i gutte- og jentemusikken, og

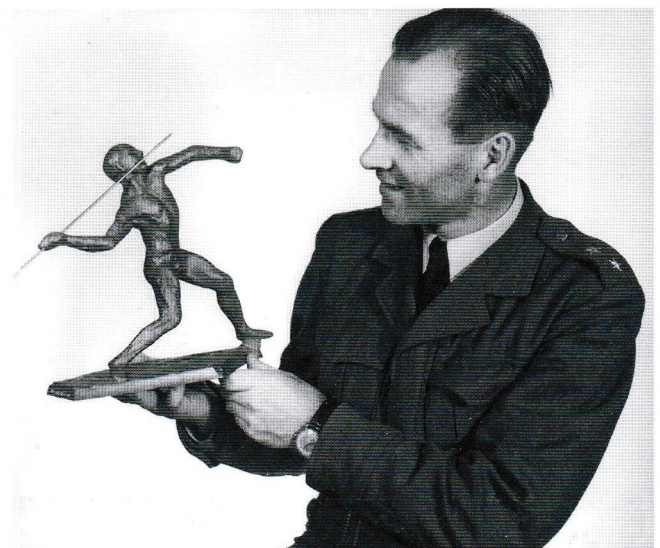
da kom Pelle Bjørgan inn i mitt liv for første gang. Jeg husker det som om det skulle vært i går, da Pelle kom inn på skolen i uniform med skilt på brystet. Pelle kunne spille på alle instrumentene, og han ble mitt store forbilde på trompeten. Pelle sa så mye rart bant annet at vi ikke måtte kysse jentene for det kunne vare smittsomt. Tenk det da. Før jul samlet Pelle noen av oss, og vi sto utenfor Kommandantboligen og spilte julesanger. Da kom Hatledal ut på trammen og ønsket God Jul. Han var i fin uniform.

På fotballfronten var det Peder Bratteng og Birger Johansen som tok seg av treninga på Stag. Vi tok alle de ferdighetsmerker vi kunne. Om vinteren kunne vi trene i gymsalen i Leiren. Der var det dusj og vannstråler. Der var Boye og viste oss sine kunster med ballen. Han imponerte også stort i turn. Tenk å kjenne Boye da. Han var landslagsspiller, og han hadde også vært i krigen og fått medaljer.

Vi lærte å svømme av Vasvik. Han kunne det med å kråle. Steinar Pettersen, Busse Brestrup og jeg greide Havhesten og kom i avisa. Vasvik og Rauland delte ut medaljen på speideren, og vi var veldig stolte.

Dette er noen av de mange minnene jeg har fra min oppvekst. Lite viste jeg da at jeg skulle få møte mange av disse personene som voksen person, og at også Forsvaret skulle bli min arbeidsplass.

Alle disse personene som jeg har nevnt, satte sitt preg på oss som vokste opp i Stavern. Jeg minnes dem med glede og takker dem for alt de gjorde for oss som vokste opp i 50 årene.

Harry Boye Karlsen.

Karrikaturtegninger av befal

Sersjant R. Kristiansen

Kaptein Stoll

Løytnant Per Petterson

Fenrik Berntsen

Verdifull og kjærkommen gave til Fredriksvern Verfts Venner

Tekst: Peter L. Nissen – Foto: Jahn H. Schipsted

Vaktstuen. Tegning av Asbjørn Aamodt.

Lørdag, 9. oktober fikk vi besøk fra Stavanger av tidligere elev nr. 50, fra Luftvernartilleriets befalskole kull 1948/49. Eleven var Olaf Christophersen, sendt til befalskolen den gang av sin far som han selv sier, for å modnes. Med seg hadde han en gave som hadde vært i familiens eie siden den ble gitt en gang i tiden til hans mor, som gave fra oblt. Anders Erichsen, Olaf's onkel, som var kommandant her i den første, vanskelige og krevende perioden, fra 1946 til 1952, da Luftvernartilleriet skulle bygges opp igjen fra grunnen av.

Gaven han hadde med seg var et sett tegninger av Asbjørn Aamodt med motiver fra verftet, i alt 15 stykker, antagelig tegnet i 30 årene. Et sett av disse ble gitt av kunstneren selv til daværende kommandant Anders Erichsen som personlig gave. Det gjør den historisk, og illustrerer på en fin måte også, det nære og vennskapelige forhold som eksisterte den gang, mellom kommandanten, og kunstnerkolonien på Citadellet.

Det var den unge befalelev, elev nr. 50, Olaf

Christophersen, fra befalsskolekull 1948, som siden sin mors død hadde hatt dem i sitt eie. Olaf glemte aldri sin fine tid i Stavern, og har hele tiden siden, holdt kontakten med sin venn og kullkamerat, oberst og senere kommandant, Gunbjørn Røkke. Han er også, tross bosted i Stavanger, medlem av Fredriksvern Verfts Venner, og ivrig leser av vårt Magazin. Han var svært glad i tegningene, men hadde hele tiden som forutsetning, sier han, at de måtte tilbake hit, til Fredriksvern Verft, og det miljø disse tegningene sprang ut fra, og henges opp der. For oss er det bare å takke, og bukke.

Asbjørn Aamodt var en kjent profil i Stavern, og sterkt knyttet til kunstnerkolonien på Citadellet, dit så mange av våre kjente kunstnere og forfattere fra den tiden søkte, blant dem også stedets egen folkekjære poet, Herman Wildenvey.

Asbjørn Aamodt var født i Larvik i 1893, og var allsidig begavet. En ikke så kjent side muligens, er hans karriere som fotballspiller, og målvakt for Larvik Turn, med to kamper til og med, på landslaget. I den første, mot Russland i Moskva i 1913, deltok også en annen kjent Larviks profil, Tormod Kjeldsen, knapt 16 år gammel den gang, og faktisk Norges til nå yngste landslagsspiller.

Men Asbjørn Aamodt hadde tid til mer. Sammen med fotball på høyt nivå gikk han på Statens håndverks- og kunstindustriskole under Christian Krohg, og debuterte på høstutstillingen 1914. Han var avistegner for VG (1917-22), deretter Dagbladet (1922-23), før han kom til Arbeiderbladet som tegner og kunstanmelder. Fra hans tid på Citadellet er det en rekke malerier med motiv fra Verftet, kjent er også hans maleri av Wildenvey, samt dekorasjonene i det som nå går under navnet Aamodtsalen på Hotell Wasiloeff.

Men hva ble det så av elev nr. 50. Jo, han ble uteksaminert i 1949, 17 år gammel, som Norges yngste
forts. side 11

sersjant som han spøkefullt sier, og forlot forsvaret etter endt plikttjeneste. I perioden som fulgte ble det en omflakkende tilværelse i utlendighet. Seks år til sjøs på svenske og norske skip, maskinistutdanning, maskiningeniørutdanning, deretter landbasert arbeid i Sverige innen skipsservice og kjemisk produksjon av flytende gasser.

Han flyttet til Stavanger i 1973, og begynte i «olja», først Phillips, siden i Mobil, og til slutt Statoil, de siste årene i konsernrevisjonen. Han ble pensjonist i 1999, og nyter sin pensjonisttilværelse nå, fremdeles med glimtet i øyet og kjærligheten til sin lille

ungdomsforelskelse, Stavern og Fredriksvern Verft, i behold. Det skal vi være glad for. Det har resultert i at Asbjørn Aamodts gave til Fredriksvern Verfts første kommandant etter krigen, nå er tilbake igjen der den bør være, på Fredriksvern Verft.

Vi takker ydmykt, og overleverer dem nå til festningsforvalter Trond Bergan, som har lovet å finne en plass for dem i tråd med giverens intensjoner, og med en plakett som viser tegningenes historie.

Men glimtet i øyet og kjærligheten til Stavern godt bevart.

---

60 års jubileum for kull nr. 5 Luftvernartilleriets befalsskole

---

Tekst: B. A. Hansen

24- 26 juni 2011 møttes 18 gamle befalsskoleelever, og hvor enkelte hadde tatt med sine ledsagere, til 60 års jubileum i Stavern.

Kullet startet sin utdanning i Stavern den 17 juli 1950. Ved fremmøte den 16 juli ble vi tatt i mot av

løytnant T. Torsen som var inspeksjonsoffiser ved befalsskolen. Fremmøtested var vakta i «Øvre leir». «Øvre leir» var den gang en leir fra tyskertiden og besto av 5 gamle brakker som var meget nedslitte og lite egnet som forlegning for en befalsskole noe

Forts. side 14

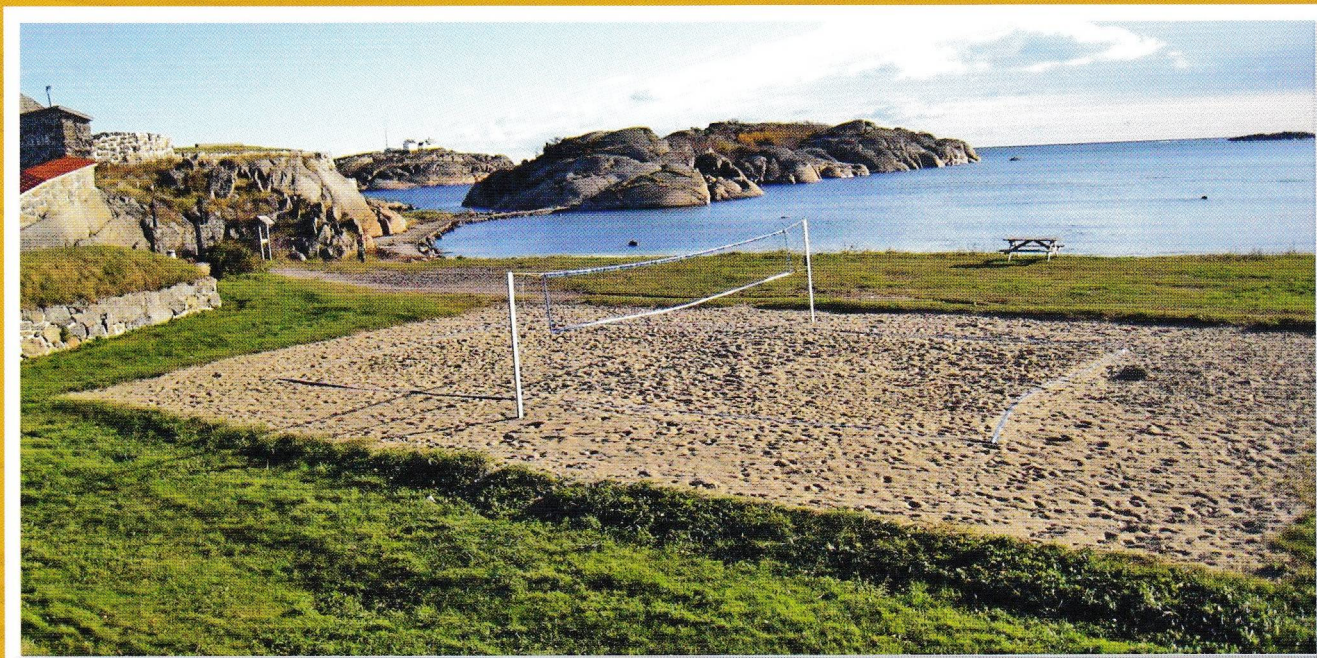

Fra venstre: Tor Kirknes, Martinius Stray, Finn Berntsen, Svein Broback, Ronald Stensrud, Nordvald Rydjord, Didrik Gilstedt, Leif Skogen, Jomar Ludviksen, Gunnar Kigen, Herlaug Aalbu, Ottar B Stensbøl, Ragnar Tegle, Hans J. Våtsveen, Ivar Snildal, Bjørn A. Hansen.

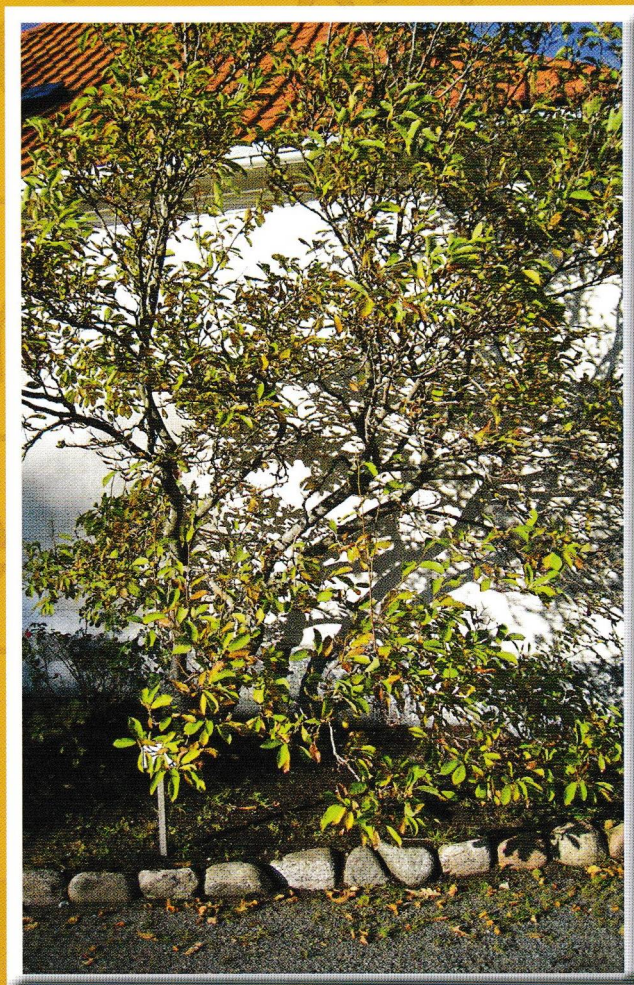
To deltakere var ikke tilstede da bildet ble tatt. Disse var Johannes Strømmen og Ulf Kløve.

Værfts-bilder

Foto: Kjell Bugge

Ingen badenymer i Corntin.

Praktmagnolien ved Kommandantboligen
i høstmood.

Løvfall på verftet.

Selv Erik Raude har tatt opp båten for i år.

Småbåtene har forlatt kanalen for i år.

Vaktkommandøren har parkert.

Fra venstre: Leif Skogen, Ivar Snildal, Bjørn A. Hansen, Svein Broback, Gunnar Kigen.

Fra side 11

Generalinspektøren og sjefen for Luftvernartilleriet fremla i skrivs form til Forsvarsdepartementet. Under disse forhold skulle vi bo å få vår utdanning, men som unge gutter trodde vi det skulle være slik og godtok alt.

Etter 2 måneders aspirantperiode startet vi vår elevperiode som varte fram til 17 september 1951 hvor vi ble uteksaminert som sersjanter.

Befalsskolesjef var major K. A. Kristensen. Kaptein K. Tunstad var NK. 75 elever gjennomførte utdanningen. Som sersjanter ble vi fordelt til Luftvernartillerigruppene Østlandet, Vestlandet, Trøndelag, Nord Norge og til Luftvernartilleriets befalsskole og Luftvernartilleriets Skyte og våpenskole.

Programmet for jubileet var i store trekk som følger:

24 juni Ankomst og tildeling av forlegning. Om kvelden uformell sammenkomst i fritidsmessen.

25 juni Etter frokost møtte vi i Justissektorens skolebygg hvor en av kulletts elever orienterte om pro-

grammet og gav en kort orientering om Fredriksvern verfts historie fra 1750 og frem til 2011.10.11.

Så gikk turen ned til museene i Galeiskuret og Kadettbrakka. Underveis ble det gjenoppfrisket mange gamle minner og spesielt da vi passerte vårt hovedvåpen fra befalsskoletiden, 8,8 cm luftvernkanon.

Jan Olav Eriksen som representant fra Fredriksvern Verfts Venner gav oss en fin orientering om hva museene kunne fremvise.

Så var det avsatt tid til deltakernes egen disposisjon fram til kl 1830 hvor vi møttes på Hotell Wassilioff til festmiddag. Her var det dekket et vakkert bord og hvor hotellet innfridde med god bevertning. Det ble en rekke taler og historier fra befalsskoletiden godt ledet av kveldens toastmaster, Ulf Kløve.

Fra vi møttes for første gang for nesten 61 år siden og frem til i dag er mangt et godt vennskap knyttet.

Neste dag var det frokost og oppbrudd. Var dette vårt siste jubileum?

Minner fra Fredriksvern verft LBISKull IV 1975 – 1976

Tekst: Øyvind Kirsebom Strandman

I september hadde kullet mitt jubileum – 35 år siden vi ble beskikket til sersjant etter et år ved Luftforsvarets Befalsskole i Stavern. Det var en flott helg i kjente og

kjære omgivelser som brakte frem mange gode minner. Det første som slo meg var Fredriksverns historiske sus, den var overveldende. For når vi var i Stavern som aspiranter og elever, unge menn i 19 – 20 års alderen, var det vel ikke de historiske omgivelser vi var en del av hver dag som var mest fremtredene i våre tanker. Praktfulle Fredriksvern bare var der for oss uten at vi reflekterte noe særlig over det. Vi hadde fokus på det å være elever på Befalsskolen og utdanne oss til befal i Forsvaret.

Hvorfor Luftforsvaret og Stavern?

Vi var tre unge menn i samme klasse på Tønsberg gymnas. Vi hadde vært på sesjon og alle tre var innkalt til førstegangstjeneste med oppstart på rekruttskolen på Gardermoen i januar 1976. Den gang ble du ikke innkalt til førstegangstjeneste før det året du fylte 20, og i Luftforsvaret var det 15 måneders førstegangstjeneste. Vi hadde alle planer om videre studier. Jeg hadde bestemt meg for å søke på lærerskolen i Tønsberg. Slik jeg den gang så det var det ikke mulig å bo andre steder enn nettopp i Tønsberg. Men det var altså to år frem, for militærtjeneste måtte jo alle unge menn gjennomføre. Når vi nå først måtte vente to år på videre studier fant vi raskt ut at befalsskole var et godt alternativ. Da fikk vi en god utdanning og et praksis år med lønn. Og attpåtil fikk vi med oss noen ekstra poeng for å konkurrere oss inn på sivile studier.

Spørsmålet var da – HVOR? Vi kontaktet det som den gang het FRO (Forsvarets Rekrutterings Organisasjon) og fikk tilsendt all den informasjon vi ønsket. Vi satte oss ned, gjorde en «grundig analyse» og fattet en beslutning. Ufravikelig krav var at

befalsskolen ikke lå langt fra Tønsberg. Vi ville jo hjem hver helg.

Hæren hadde BSIS (Befalsskolen for Infanteriet i Sør Norge) på Kongsberg – kun 9 mil unna, fullt ut akseptabel avstand, men vi var alle noe skeptiske til Hæren (den skepsisen har jeg nok beholdt...). Da var nok Sjøforsvaret langt mer attraktivt med sin befalsskole for kystartilleriet på Oscarsborg. Grei avstand og spennende tjeneste, men avhengigheten av Bastøfergen trakk ned. Da stod vi igjen med Luftforsvaret og Stavern, kun 5 mil og fortsatt i Vestfold. Det skulle vise seg å bli et godt valg.

Oppmøte og opptaksprøver

Helgen før vi skulle møte som aspiranter var vi på hyttetur med vennegjengen. Vi hadde alle, slik det var på den tiden, langt hår ned til skuldrene, men søndagen gikk oppdraget til en av jentene om å klippe oss akkurat så mye at det holdt til opptaket. Vi ble klippet, følte oss litt «nakne» uten langt hår og dagen etter gikk turen til Stavern i min røde Saab 96. Vi var tre spente unge menn som møtte i porten. Motiverte ja, men totalt uforberedt på hva som ville møte oss.

Vi ble godt mottatt og fikk tildelt forlegning i nesten nye flotte kaserner. En broket forsamling på ca 150 unge menn, de fleste noe usikre som spente og forsiktige møtte til den første orienteringen. Men noen fremhevet seg og var svært synlige med en umiskjennelig, upolert og fargerik nordlandsdialekt. Flere av disse var med å prege hele kullets sosiale liv og skapte mye humor og fortvilelse.

Det og den jeg husker best fra opptaksprøvene var de fysiske testene og kaptein Harry Boye Karlsen. Han var idrettsoffiser og ledet de med stø hånd, men ikke uten et humoristisk glimt i øynene. Han var en god motivator og fikk frem det beste i oss. Steppetsten hvor han sto med kosteskafet og beordret «opp – ned – opp – ned» samtidig som han holdt en stødig takt med kosteskafet mot gulvet «hører»

jeg fremdeles. Den obligatoriske 5000 m måtte tas sent på ettermiddagen pga av sterk varme – den var krevende. Men vi kunne glede oss over varmt vann når svømmetesten skulle tas. For oss fra Vestfold gikk svømmingen greit, men for noen av nordlendingene gikk det raskere nedover enn fremover.

Opptaksuken gikk svært fort. Den var krevende både fysisk og psykisk. Konkurransen om å komme inn var absolutt reell. Men vi fikk likevel tid til å ta noen halvliter på Wasilioff på kveldene – vi var jo fremdeles sivilister. Prisen på en halvliter var kr 11,50-.

Så var det fredag og det skulle kunngjøres hvem som skulle få bli aspiranter. Kan tro vi var spente der vi stod på oppstillingsplassen. Gleden var stor for oss tre kamerater fra Tønsberg – alle ble tatt opp som aspiranter – og vi var ikke lenger sivilister.

Aspiranttid

Overgangen fra sivilist til aspirant var STOR. Nå møtte det militære system oss med full tyngde. 120 mann ble fordelt på to tropper under kyndig og myndig ledelse av løytnantene Haugen og Iversen. Så bar det til depotet hvor vi fikk utlevert «vinter under lang» og alt av uniformer vi ville ha behov for de neste 12 månedene. Tilbake på rommet, på med uniform og rett ut på oppstillingsplassen. Så begynte hverdagen. På med uniform, av med uniform, på med en ny uniform, av med denne og på med en annen uniform igjen. Hva hørte til hvilket antrekk og hvordan knyte en slipsknote? Mye kjeft, lite ros, men ja, vi lærte gjennom feiling, kjefting og prøving, kjefting og feiling igjen. Skap orden og inspeksjoner var et kapittel for seg. Men rotete ungdom lærte «the hard way». Så vask, stryk og press, brette tøy og sengestrekke ble fort en del av de daglige rutiner. Så var det slutt på å gå, her skulle det løpes – hver eneste dag var det trimløypa med uniform og marsjstøvler, av og til med våpen, antall runder var helt avhengig av befalets dagsform og humør. Her var det ingen kjære mor, vonde føtter og senebetennelser ble glatt oversett – joggesko var aldri et alternativ.

I en rutinepregede hverdag er det spesielt et minne som klart fremstår. Det var onsdag og som alltid på onsdager var det full puss. Ikke spesielt spennende, men en av medaspirantene lyste opp en kjedelig kveld. Han uttalte at for tusen kroner skulle han kle seg naken, løpe gjennom leiren og ned til kiosken

på torget og kjøpe en Hobby sjokolade. Vi tok han på ordet – ikke vanskelig å samle inn tusen kr til et så godt formål. Medaspiranten holdt ord, kun iført sorte sko og strømper løp han naken ned til kiosken, dyttet vekk de som sto foran han i køen, kjøpte sin Hobby og løp tilbake til leiren og rommet sitt, fikk på seg uniform og var klar til inspeksjon. Et herlig og befriende stunt. Gjett om vi var spent neste dag på oppstilling, hvilke konsekvenser ville dette gi? Overraskende nok ingen og godt var det for unge Hauge. Stuntet var tydeligvis ikke rapportert til befalet.

Aspirantperioden ble avsluttet med en ukes høstøvelse/aspirantøvelse på Møsvatn, vår første av i alt fem uker på Møsvatn skulle det vise seg å bli. Mye regn, vind og faktisk litt snø gjorde dette til en kald og sur opplevelse. Bedre ble det ikke med en alarmøvelse kl 0200 siste natt. Alle trodde øvelsen var over, vi skulle jo busses tilbake til Stavern neste formiddag. Indretjenesten i teltene var det så som så med, og mange hadde allerede pakket – ikke særlig smart. Alarmen gikk, aggregatene ble stoppet og dermed ble det stummende mørkt. En svært brokete gjeng befalsaspiranter ble stilt opp, noen med lave sko, noen i joggesko, noen i marsstøvler og andre i gummistøvler. Uniformene var like kaotiske. Så bar det ut på nattmarsj, lt Haugen i spiss for 120 mann. Vi kom tilbake etter to timer og vi hadde lært leksen vår – ha alltid full kontroll på utstyret ditt. En dyrekjøpt læring for mange.

Vel tilbake i Stavern, ny oppstilling med høy spenningsfaktor – hvem ville få gå videre til å bli befals-elev og få de flotte, godt synlige røde stressene?

Kameratgjengen fra Tønsberg kom gjennom dette nåløyet også, gleden var stor over at vi sammen med ca 100 andre hadde lyktes og nådd våre mål så langt.

Elevperioden

Denne perioden ble langt mindre stressende, men rent faglig mer utfordrende. Rutinene ble annerledes og befalet «roet» seg noe ned. De fremsto mer vennlige og støttende. Uttestingen fra aspirantperioden var tilbakelagt. Nå ble det mye mer fokus på det å ta til seg faglig kunnskap, mange nye fag ble introdusert, men lederskapsfaget sto i sentrum. Dagene var likevel hektiske, mer forutsigbare, men med mye lesing og pugging. Mange prøver, eksamener og praktiske øvelser i lederskap.

Linjevalg var også et viktig moment. Vi kunne søke fire linjer, Luftvern- og operasjonslinjen som var operative, eller Administrasjons- og Materiellinjen som var de forvaltningsmessige.

For meg var igjen første prioritet å bli igjen i Stavern, ikke bare under fagutdanningen, men også i plikttjenesten. Da var det kun én linje som var aktuell, nemlig Luftvernlinjen. Vi visste også at de som gjorde det best her ville ha en mulighet til bli igjen Stavern i plikttjenesten – så valget og ambisjonsnivået var satt, ikke bare for meg, men for kameratgjengen fra Tønsberg.

Jeg fikk en ny ambisjon 3. juledag. Det var slik at vi som bodde i nærområdet skulle ta samtlige vakter i jula. Så jeg fikk 3 døgn i strekk i hovedporten utenfor Kommandantboligen. Der stod jeg da 3 juledag og måtte presentere gevær for alle gjestene som skulle i juleselskap til oberst Notland, kommandant på Fredriksvern verft. Jeg lyttet til julesang og observerte gang rundt juletreet. Da bestemte jeg meg for at den praktfulle kommandantboligen fra 1751 skulle jeg bo i – det ble et klart mål for meg. Men så skulle det vise seg at andre ville det annerledes dessverre....

Etter jul ble det Luftvern som skulle stå i sentrum, kun avbrutt av en to ukers vinterøvelse hvor alle elevene igjen var samlet på Møsvatn i 16 manns telt. Vinterøvelsen har jeg utelukkende gode minner fra. Strålende sol nesten hver dag, flott skiterreng og spennende feltskytinger. Kun en tre-minutters-dusj etter 30 km på ski var alt vi fikk av skikkelig vask disse to ukene, men det var faktisk ganske greit. Alle luktet like vondt. Høydepunktet ble vel å feire min 20 årsdag i 20 kuldegrader på fjellmarsj med overnatting i knappetelt. Den dagen glemmes ikke. Jeg glemmer heller ikke kalde, hustrige, vindfylte dager med Luftverneksersis på kanonsletta. Lurte av og til på hvorfor jeg valgte Luftvernlinjen, men når våren kom med sol og varme var jeg igjen sikker i mitt valg.

Sommeren kom hvor alle elevene igjen var samlet i Stavern. Nye 14 dager i telt på Møsvatn med gjørmeløp, skyting, feltløp og en tøff avsluttende fjellmarsj, men med gode opplevelser og gode minner. Spesielt fra fjellmarsjen hvor laget mitt gjorde unna første del av fjellmarsjen på rekordtid. Vi fikk nemlig haik med den lokale melkebil som også kjørte noen omveier for å hjelpe oss. Så der lå vi

10 unge «krigere» under en blå presenning og passerte det ene laget etter det andre langs fjellveiene på Hardangervidda. Kanskje ikke helt etter befalets plan, men intet i ordren tilsa at hjelpemidler ikke var tillatt....

August kom med en flott og høytidspreget graduasjon. Vinklene ble satt på og Luftforsvaret fikk tilført 100 unge motiverte sersjanter klare til å tilbakebetale et spennende og givende år med ett pliktår. Jeg nådde målet mitt og ble igjen som instruktør i Stavern i plikttjenesten – et kjempe år sammen med mine gode kamerater fra Tønsberg gymnas.

Det å ha fått lov til å oppleve Stavern og trå mine militære barnesko på Fredriksvern verft har vært et privilegium. En praktfull leir proppet med historie og flotte bygninger. Den eneste festning hvor alle tre forsvarsgrener har en lang historie. At vår forsvarsledelse i det hele tatt kunne foreslå å kvitte seg med arvesølvet vårt er vanskelig å fatte. At våre politikere faktisk vedtok det er enda mer ufattelig. Og når jeg snakker om arvesølvet vårt tenker jeg ikke bare på Fredriksvern verft, men også på Gamlebyen i Fredrikstad, på Oscarsborg festning og på Fredriksten festning i Halden. De to sistnevnte har som et bitte lite plaster på såret, fått kommandantskap for å ivareta Forsvarets synlighet, mens Fredriksvern verft hvor som sagt alle Forsvarsgrener har en ærerik historie, dessverre ikke har blitt tilgodesett med dette. Kanskje på tide at Luftforsvaret får en Forsvarssjef med varme og nære følelser for Fredriksvern verft?

Våpenpuss. bef.asp Strandman til høyre.

Årets tur for guider og flaggere

Tekst: Peter L. Nissen

I den årlige turen for guider og flaggere har det som regel vært innlagt besøk til et av våre nasjonale festningsverk. Etter nå å ha besøkt de fleste av de som ligger innen rimelig rekkevidde, besluttet vi i år å bryte mønsteret, og legge turen til en annen type verk, nemlig bergverk. Og hva var mer naturlig da enn å sette turen mot Kongsberg, gruvebyen par excellence, der Jonny Engmark hadde komponert en meny, bestående av kremen av de severdigheter Kongsberg har å by på, supplert med en aldeles fortrinnsfull lunsj på Quality Grand Hotell.

Og la oss slå det fast. Skulle vi først bryte med det tradisjonelle mønsteret, kunne vi neppe finne et bedre reisemål enn Kongsberg, ikke minst på grunn av det historiske fellesskap man finner, knyttet til våre to byer. Hør bare. Kongsberg ble grunnlagt av Christian IV i 1624. Christian IV, var far til Fredrik

III, som igjen var far til en uekte sønn, Ulrik Fredrik Gyldenløve, senere Stattholder og greve av Larvik, som gjennom sine produkter fra jernverk og sagbruk la grunnlaget for at Larvik fikk bystatus i 1671. Tar vi så med at Gyldenløve var grunnleggeren av Stavern fort, eller Citadellet, som igjen var forløperen til Fredriksvern Verft, grunnlagt av Fredrik V. i 1750, og at Fredrik V.'s monogram i gull finnes plassert på fronten av kirken både på Kongsberg og i Stavern, burde fellesskapet være dokumentert.

Vi, ialt 24 spente sjeler, ankom Kongsberg etter en behagelig busstur, med sol fra skyfri himmel, og ble kongelig mottatt av vår guide Morten Øvereng, for anledningen kledd i den tradisjonelle bergmannsdrakten, nå bare brukt, som han sa, ved spesielle anledninger, som f. eks. vårt besøk. En godt plassert kompliment slår aldri feil. Kjemien var etablert.

Han tok oss deretter med på en spennende vandring gjennom museet og sølvverkets historie, som begynte med de to gjeterbarna som fant en sten med noe merkelig blankt i, etter at en okse hadde brynt sine horn på den. Det var sølv, og opptakten til det som gjennom kongelig beslutning i 1623 ble Kongsberg Sølvverk, en bedrift som nådde et høydepunkt 1770 årene med over 4000 ansatte, og rangert som det før industrielle Norge's klart største bedrift. Til sammen ble det, før driften ble nedlagt i 1958 tatt ut over 1350 tonn med sølv. Etter datidens målestokk så store verdier faktisk, at det vel må være belegg for å si, at Kongsberg Sølvverk på den tiden var for Norge, som Statoil er i dag.

Etter omvisning i museet med sin fantastiske utstilling av funn gjort gjennom tidene av rent sølv i alle slags varianter, gikk turen til Saggrenda og Kongens gruve. Der ventet gruvetoget, som med en fart av opp til 40 km/t, for det meste i stummende mørke, tok oss 2300 m. inn i fjellet. Påført hjelm bar det så videre innover i bergmannens rike, en forunderlig og spennende verden av stoller og gruvesjakter, den dypeste, 700 m. ned, og 340 m. opp. Der inne fikk vi, under Morten Øvreng's ypperlige instruksjon, demonstrert hvordan bergmannen med primitive redskaper, sprengte seg vei innover i fjellet, og skapte grunnlag for den industri som gjorde Kongsberg for en tid, til Norges nest største by. Vi kom ut i solen etter en kort, spennende time med vår utmerkede guide, Våre tanker gikk uvilkarlig til gruvearbeideren som levde et helt liv i mørket der inne, avhengig bare av et lite lys fra en blafrende oljelampe. Ikke så rart da at det av dette vokste fram et helt spesielt miljø, preget av fellesskap, tillit og

et sterkt samhold. Vi takket Morten for eminent guiding, med Venneforeningens krus og T-skjorte, begge med Fredrik V's monogram i gull.

Etter en, som tidligere nevnt, aldeles utmerket lunsj på Quality Grand hotell gikk turen til det som nok ble stående som turens høydepunktet, Kongsberg kirke, ikke minst kanskje på grunn av vår spirituelle, og utrolig kunnskapsrike guide, tidligere kirketjener Hans Martin Flogeland. Det ble en opplevelse av de sjeldne. Først kirken. Utenfra ikke så bemerkelsesverdig kanskje, men innvendig betagende vakker, med et interiør som i dag regnes som hovedverket innen norsk rokokko. Kirken stod ferdig i 1761. Den var da, og er fremdeles, Norges største kirke, med mer enn 2400 sitteplasser. Så lysekronene, Nøstetangen, fra 1771, det historiske Glogerorgel, med konsert en gang i året, som er så besøkt at man må bestille plass året i forveien, det nye klokkespillet fra Nauen, innviet i 2011, altertavlen, Det er i en kort beretning ikke mulig å få med alt. Reis dit og se det. Vi fikk formidlet det hele av vår fantastiske guide på en slik måte at vi gikk løftet ut i bussen. Vi takket ham av med krus og T-skjorte. Han var synlig glad for det. Fredrik V.'s monogram, som er det samme som står på kirkens front, var ham tydeligvis kjær.

Turen hjem i godværet, med vår utmerkede Netbuss, og like utmerkede sjåfør, Knut, ble på en måte en liten ettertankens time, og en fin avrunding på det hele. I gamle dagers stiler avsluttet man ofte med setningen, alle var enige om at det hadde vært en fin tur. Basert på stemningen i bussen drister jeg meg til å si. Tiltrer.

Julemarked 2011

Tekst: Kjell R. Bugge

Det tradisjonelle julemarkedet på Fredriksvern verft finner i år sted i adventshelga 26 – 27 november og den påfølgende helg 3 – 4 desember. Alle dager fra kl. 1200 – 1800.

Hovedaktiviteten vil finne sted i Steinbrakka hvor også Fredriksvern verfts venner vil være tilstede. Her vil vi ha en salgsstand for salg av historiske bøker knyttet til verftet, samt produkter knyttet til FVV. I tillegg etablerer vi et utsalg for kaffe og vafler hvor de besøkende og utstillerne kan handle. Alt dette gir kjærkomne inntekter til vår forenings kasse.

MEN – vi har behov for noen til å bemanne disse utsalgene. Vi må starte noe før utstillingen åpner, og vi må rydde etter at det stenges. Disse 4 dagene har vi behov for 2 skift pr dag; et fra kl 1100 – 1500, og et fra kl 1500 – 1900. Dersom du kan tenke deg til å hjelpe oss, ta kontakt med Jan-Olav Eriksen på telefon 916 10 785 for å vise din interesse.

Bildenøtten

I forrige nummer presenterte vi et bilde av 3 offiserer hvor vi etterlyste navn på personen i midten. Vi har fått flere tilbakemeldinger om at dette er løytnant Erling Moen. Vi takker for god hjelp. Så til Værfts-Magazinet nr 2 hvor vi hadde et bilde av befalsskoleelever under en pussvisitasjon. Vi har mottatt en hyggelig mail fra Harald Weedon (befalselev nr 56 ved BSLVA 1-57). Han forteller at bildet er tatt av Svein Bjørnebekk som bodde på samme rom som personene på bildet. Fra venstre: Birger Petter Lykke Seest, sersjant Gunnar Aasland og Carl Henning Kjær. Weedon skriver videre i

Jeg takker nok en gang for det fine bladet og for det fortjenestefulle arbeidet dere gjør for å sørge for at verftets historie tas vare på, og for at publikum blir kjent med både historien og anlegget via omvisningene om sommeren. For egen del legger vi gjerne til at fotografen, Svein Bjørnebekk, selvfølgelig også er medlem av venneforeningen

En ny nøtt kommer her. Dette bildet er tatt i 1955 under arrangementet «Casino Maxim». Vi etterlyser navn på personene. Send mail til post@fvv.stavern.no eller ring 932 66 620.

Skytebanen på Torsrød

Skyting med håndvåpen har alltid vært en viktig del av utdanningen ved Fredriksvern verft. Mange av våre lesere har sikkert både gode og dårlige minner fra skytebanen. Det å kunne feste skyttermerket på uniformen var forbundet med ikke så lite stolthet. Som regel marsjerte man i samlet tropp fra leiren til skytebanen med matpakke i sekken og våpen på skulderen.

Avtale med grunneiere om å få anlagt en skytebane på Torsrød kom i stand så tidlig som i 1900. Det foreligger 2 kontrakter. Den ene ble inngått med eieren av Thorsrød gård, Emil Ohlsen. Han avsto et jordstykke mellom Utsiktsfjellet og Haugeåsen i en lengde på 900 meter og en bredde på 60 meter til skytebane for Militæretaten. For Krigs-

skolens bruk av skytebanen skulle det betales en årlig leie på kr 450.-. Hvis andre militæravdelinger skulle nytte banen måtte disse betale kr 50.- pr år eller for enkelte dager kr 20.- pr dag. I kontrakten forbeholdt eieren seg retten til utvalg av forfriskninger som Krigsskolen kunne tillate. Kontrakten var bindende for begge parter de første 10 år. Deretter kunne Militæretaten si opp kontrakten med 1 års varsel. For eieren var kontrakten uoppsigelig. Kontrakten ble underskrevet 8. august 1900 og ble gjort gjeldende fra 1. januar 1901.

Den andre kontrakten ble inngått med eierne av eiendommen Hauge (bruksnummer 1 og 5, gårdsnummer 24 i Brunlanes). Vi har funnet en avskrift av en kontrakt fra 1900 med følgende tekst:

«Såfremt der av militæretaten blir anlagt en skytebane fra Thorsrød mot Haugenåsen, forplikter vi oss til under pågående skyting at holde kreaturer og andre husdyr borte fra vår eiendom i skytebanens forlengelse (bakgrunn) på Haugenåsen like til dennes høyeste del.

Som erstatning for den oss herved påførte ulempe betaler militæretaten en avgift på kr 200.- – to hundre kroner – årlig.»

Dokumentet er datert 5. august 1900 og underskrevet av Ellef Leonardsen og Hans L. Andersen. Også denne kontrakten kunne Militæretaten si opp med 1 års varsel, men for grunneieren var den uoppsigelig.

Når en leser dette i dag kan en vel trygt kunne si at det var gode avtaler for Forsvaret.

I våre arkiver finner vi også flere instruksjoner for bruk av banen. Blant annet helt tilbake til 1915. Disse er så vidt detaljerte at vi ikke kan gjengi de her. Dog må det nevnes at på standplassen var det merket opp avstander med 100 meters mellomrom fra 200 til 600 meter. Kommunikasjonen til grava, med 8 skiver, foregikk ved et sinnrikt telefon- og ringesystem til hver skive.

I 1934 da Luftvernregimentet etablerte seg på Fredriksvern verft ble det inngått en avtale om leie av skytebanen med eieren av Torsrød gård. Avtalen ble underskrevet av Thor H. Andvik og Oscar Hammerstad 25. juli 1934. Leien var, som tidligere, kr 450.- pr år. Hvis andre avdelinger enn Luftvernregimentet benyttet banen var betalingen den samme som i 1901.

Også i denne kontrakten forbeholdt eieren seg retten til utsalg på sin eiendom av de forfriskninger som Luftvernregimentet måtte tillate. Avtalen med

Haugengårdene fra 1901 om å holde husdyrene borte sto fortsatt ved makt.

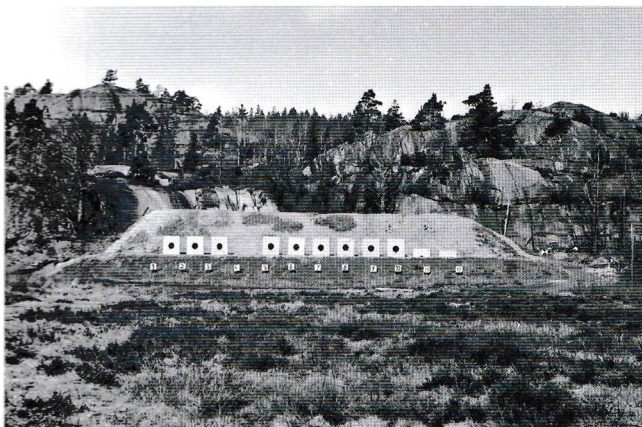
I 1947 krevde Leonardsen og Andersen å få betalt leie for skytebanen i krigsårene noe Forsvarsdepartementet godkjente, og de fikk betalt i henhold til kontrakten (kr 200.- pr år) for årene 1940-1947.

Nye kontraktsforhandlinger med eieren av Torsrød gård skjedde i 1970. Avtalen ble skrevet under av Torbjørn Andvik og Forsvarsdepartementet/Forsvarets bygningstjeneste 20. februar 1970.

Leien var fortsatt kr 450.- per år og kontrakten uoppsigelig for grunneier, men kunne sies opp av staten med 1 års varsel.

Forholdene mellom grunneiere og Forsvaret gjennom alle disse årene var nok ikke alltid like bra. Blant annet var det en del uoverensstemmelser hva angikk vedlikehold av grøfter og vei. I 1974 havnet en sak i rettsystemet som angikk hogging og uttransportering av tømmer fra området. Det endte med rettsforlik hvor Forsvarsdepartementet betalte grunneierne Reidar Haugene og Ole Leonard Haugene en erstatningssum. I rettsforliket refereres det til kontrakt av 1901.

I den perioden Luftforsvaret var oppsatt med Mauser ble det skutt fra 300 m standplass. Ved bruk av US-karabin og senere AG-3 ble kun 200 og 100 m standplass benyttet. På grunn av banens beliggenhet i nærheten av et boligfelt ble det av hensyn til både støy og sikkerhet skutt mindre og mindre de siste årene av Forsvarets virksomhet i Stavern. Da Justissektorens kurs- og øvingscenter overtok, ble banen brukt litt de første årene etter 2002. Forsvarsbygg har senere stått for en grundig opprydding på Torsrød og bla fjernet blyholdig masse fra vollen foran grava.

Skivevollen sett mot Haugenåsen.

Fenrik Øyvind Løkken med anvisermannskap.

Kommandersersjantrommet i Kadettbrakka

Tekst: Jahn H. Schipsted – Foto: Krigsskolen/Jahn H. Schipsted

Værfts-Magazinet har nå kommet til person nr. 8 i serien om tegningene i Kommandersersjantrommet.

John Ingebrigt Rognes, født i Trondhjem 18. juni 1902 og døde i 1949.

Han tok eksamen artium i 1921. Han tok eksamen Krigsskolens øverste avdeling i 1924.

Han ble premierløytnant samme år i 5. Divisjons infanteri. Han tjenestegjorde ved Søndmør I.R. 11 i 1924. Fra 1924 til 1925 tjenestegjorde han i Garden. Han ble utnevnt til kaptein i 1940.

Sommeren 1940 kom han sammen med Olaf Helset og Paal Frisvold, de diskuterte muligheten for illegalt arbeid.

Rognes ble formann i «Organisasjons-gruppen», som senere bare ble kalt «Organisasjonen». Da Helset ble arrestert i 1941, reiste Rognes til England der han fikk en viktig stilling i Hærens Overkommando. Han døde i 1949.

I 1950 ble han post mortem tildelt St. Olavsmedaljen m/ekegren.

*Kilder: Hvemhvem 1973
Norges Militære Embetsmenn 1929
Norgeslexi.com/krigslex
Krigskorset og St. Olavsmedaljen m/ekegren 1995*

Velg lokalbanken – når tillit er viktig!

Vi har kompetente medarbeidere på bank, finansiering, forsikring, plassering og eiendomsmegling både for privat- og næringslivskunder.

En passe stor bank med:

Lokale beslutninger – høy kompetanse – god lokalkunnskap – raske tilbakemeldinger.

Skal du kjøpe eller selge bolig?

Kom innom til en uforbindtlig prat med våre eiendomsめglere og med våre autoriserte finansielle rådgivere om finansiering/mellomfinansiering.

Velkommen til SpareBank 1 i Stavern og Larvik!

Tlf. 02480 www.s1bv.no

Når tillit er viktig!

Julemarked på Verftet

Åpningstider:

De to første helgene i advent, kl. 12-18

26.- 27. november og 3.- 4. desember 2011

Åpne utstillinger og museer.

Mer informasjon finner du på

www.fredriksvernverft.no

Velkommen til Fredriksvern Verft!

Romantiske selskaps- og utstillingslokaler i historiske omgivelser til utleie.

Skal du arrangere bryllup, event, konfirmasjon, mottagelse eller annen type selskap?

Kontakt vertskapet på tlf. 45 24 43 07 eller info@visitstavern.no

